

ДОСЛІД

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ STREAM-ТЕХНОЛОГІЇ.....	5
1.1. Проблема формування пізнавальної активності дошкільників у науковій літературі.....	5
1.2. Особливості формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку.....	9
1.3. Характеристика сутності та змісту STREAM-технології.....	12
Висновки до I розділу.....	14
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ STREAM-ТЕХНОЛОГІЇ..	16
2.1. Дослідження сучасного стану сформованості пізнавальної активності старших дошкільників.....	16
2.2. Упровадження методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM- технології.....	21
2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи.....	24
Висновки до II розділу.....	24
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що розвиток пізнавальної активності треба починати саме з дошкільного віку, оскільки вона активно взаємодіє з метою та результатами діяльності, із системою ціннісних орієнтацій, відображає волю, інтелект, почуття особистості, а також є необхідною передумовою готовності до навчання в початковій школі.

Проблема формування пізнавальної активності особистості є предметом дослідження психологів та педагогів, зокрема К. Альбуханової-Славської, Д. Богоявленської, Л. Божович, Л. Виготського, Г. Костюк, А. Матюшкіна, С. Рубінштейна тощо. Процес формування пізнавальної активності дошкільника досліджено у студіях І. Литвиненко, С. Ладивір, Л. Мар'яненко, Т. Ткачук та ін.

Крім того, дослідники наголошують, що сучасних дітей вже важко чимось здивувати, це вимагає упровадження більш інноваційних освітніх технологій, до яких відноситься STREAM-технологія. Її освітні можливості у сучасній вітчизняній літературі досліджують І. Стеценко, О. Грицишина, К. Крутій.

Не зважаючи на достатню розробленість у науковій літературі проблеми формування пізнавальної активності особистості, ґрунтовного дослідження все ще потребує проблема формування такої активності на етапі старшого дошкільного віку засобами STREAM-технології.

Зважаючи на актуальність проблеми, нами було обрано таку тему дослідження: **«Формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології»**.

Об'єкт роботи – процес формування пізнавальної активності старших дошкільників.

Предмет – методика формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології.

Мета наукової роботи: на основі теоретичного аналізу проблеми формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології розробити та упровадити відповідну методику.

Виходячи з об'єкту, предмету та мети наукової роботи, **завданнями** стали:

- дослідити проблему формування пізнавальної активності дошкільників у науковій літературі;
- визначити та схарактеризувати особливості формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку;
- схарактеризувати сутність та зміст STREAM-технології;
- дослідити сучасний стан сформованості пізнавальної активності старших дошкільників;
- розробити та упровадити методику формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами STREAM-технології.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація для визначення сутності провідних понять, обґрунтування критеріїв та рівні сформованості пізнавальної активності старших дошкільників); емпіричні (констатувальний, формуючий експерименти, діагностування).

Практична значущість роботи полягає у визначенні критеріїв та рівнів сформованості пізнавальної активності старших дошкільників, упровадженні методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології.

Апробація результатів роботи: автором опубліковано 2 статті у студентських збірках XXXXX.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (25 позицій), 7 додатків. Загальний обсяг роботи становить 41 сторінка. Основний зміст викладено на 30 сторінках. Роботу доповнюють 3 таблиці.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ STREAM-ТЕХНОЛОГІЙ.

1.1. Проблема формування пізнавальної активності дошкільників у науковій літературі.

Сучасне суспільство потребує активної, ініціативної, всебічно розвиненої, творчої особистості, що зумовлює переорієнтацію змісту дошкільної освіти. Більшість дослідників Л. Виготський, Г. Костюк, Д. Ельконін, В. Давидов, В. Мухіна та ін. зазначають, що дошкільний вік є унікальним щодо розвитку різних психічних процесів, мовлення, соціалізації. До того ж, саме етап дошкільня є сензитивним щодо формування пізнавальної активності дитини, адже це є необхідною та важливою умовою готовності дитини до навчання у майбутньому [3].

Проблема формування пізнавальної активності дітей у різних аспектах широко відображена в працях психологів та педагогів (Л. Божович, Л. Виготського, К. Крутій, С. Ладивір, Г. Люблінської, М. Матюшкіна, Т. Ткачук, Г. Щукіна та ін.).

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що сучасні дослідники по-різному тлумачать категорію «пізнавальна активність» та розуміють її як:

– діяльне ставлення людини до сприймання, пізнання і перетворення світу, що виявляється через запитання, прагнення мислити у процесі сприймання, відтворення, розуміння, творчого застосування (О. Савченко);

– стан індивіда, який характеризується прагненням до навчання, розумовим напруженням, виявом вольових зусиль у процесі оволодіння знаннями (І. Харламов);

– готовність і прагнення до енергійного оволодіння знаннями (Н. Половнікова);

– виявлення в навчальному процесі вольового, емоційного, інтелектуального боків особистості (М. Махмутов);

– рису особистості, що характеризує її інтерес до знань і готовність оволодівати ними на основі потреби в інтелектуальному розвитку (М. Анцибор).

У своєму дослідженні ми дотримуємось думки, що пізнавальна активність – це **якість особистості, яка виявляється у її бажанні самостійно пізнавати явища, предмети та загалом світ, який знаходиться навколо неї, сприймати та засвоювати соціальний досвід старших поколінь.**

Дослідженнями у галузі дошкільної освіти і дитячої психології (І. Біла, Л. Божович, О. Запорожець, К. Крутій, С. Ладивір, Л. Проколієнко, О. Проскура, В. Суржанська, Т. Ткачук та ін.) доведено, що саме у дошкільному віці відбувається інтенсивне становлення пізнавальної активності, визначено її види та структурні компоненти. Крім того, науковці одностайно підкреслюють цікаву закономірність – якщо у дошкільному віці не приділяти достатньо уваги формуванню пізнавальної активності, то на подальших вікових етапах досягнути максимально ефективного результату важко.

Зазначимо, що учені визначають пізнавальну активність дитини дошкільного віку як: якість особистості, що пов'язана з допитливістю (Л. Проколієнко); пізнавальні здібності (О. Проскура); процес розвитку мислення (В. Котирло); пізнавальну потребу (С. Ладивір) тощо.

Так, С. Ладивір, Г. Стадник розглядають пізнавальну активність дошкільника як якісну ознаку діяльності дитини дошкільного віку, властивість самої особистості, стан її готовності до пізнавальної діяльності [8]. Учені додають, що пізнавальна активність виявляється у процесі пізнавальної діяльності [7]. Як бачимо, поняття «пізнавальна активність» та «пізнавальна діяльність» розмежовуються у науковій літературі. Пізнавальна активність відбувається у процесі відповідної діяльності.

Схожої думки дотримується М. Марусинець, яка зазначає, що пізнавальна активність є природним проявом інтересу дитини до навколишнього світу й характеризується чіткими параметрами. Так, про інтереси дитини та інтенсивність її прагнення ознайомитися з певним предметом чи явищем свідчать: увага й особлива зацікавленість; емоційне ставлення (подив, стурбованість, сміх тощо); дії, спрямовані на з'ясування будови та призначення предмета (тут особливо вважати якість та різноманітність обстежувальних дій, розмірковувальні паузи); постійний потяг до цього об'єкта [11].

Грунтовним є визначення, подане В. Суржанською у своєму дисертаційному дослідженні – пізнавальна активність дітей дошкільного віку – це така активність, яка формується і розвивається на базі пізнавальної потреби у різних видах діяльності, забезпечує формування цілісного уявлення про оточуючий світ і характеризується наявною пізнавальною орієнтацією дошкільника, ініціативою, самостійністю дитини, інтересом та оригінальністю [19].

Своєю чергою, В. Лозова визначає форми прояву пізнавальної активності старших дошкільників: відповідальність, допитливість (при потенційній пізнавальній активності), сумлінність, інтенсивність (при виконавській пізнавальній активності), енергійність, уміння обирати засоби діяльності та здійснювати просте перенесення (при реконструктивній пізнавальній активності), інтерес, ініціатива, оригінальність, самостійність, оптимальність (при творчій пізнавальній активності) [9].

Т. Ткачук у своїх розвідках розглядає пізнавальну активність як самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості) й зумовлену необхідністю розв'язання пізнавальних завдань, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях [20, 21].

Учений зазначає, що заняття, особливо інтегрованого типу, мають значний потенціал щодо формування пізнавальної активності старших

дошкільників, оскільки акцентують увагу дитини не лише на окремих предметах та явищах, їх властивостях та якостях, а й розуміння зв'язків й відношень між предметами та явищами дійсності тощо, дозволяє педагогам більш ефективно застосовувати одержані дітьми знання у практичній діяльності. Такий висновок є принципово важливим для нашого дослідження, адже ми вважаємо, що ефективним засобом розвитку пізнавальної активності є STREAM-технологія, що інтегрує зміст низки наук.

На думку О. Матюшкіна, пізнавальна активність дошкільника є фундаментом розвитку його творчості [12]. Ми також погоджуємось з цією тезою та вважаємо, що у процесі дослідження світу дитина творчо відтворює його.

К. Крутій, вважає, що пізнавальна активність – це ініціативне, дійове ставлення дитини до навчальної діяльності, виявлення нею інтересу, самостійності в мисленні, а також енергійності й наполегливості у виконанні пізнавальних завдань. Під активізацією пізнавальної діяльності розуміється керівництво педагогом розвитком пізнавальної активності кожної дитини [5].

До того ж, К. Крутій подає таксономію видів пізнавальної активності дошкільників: перцептивно-мнемічна активність (активність запам'ятовування та сприйняття знань); операційно-дієва активність (пов'язана з виконанням різних видів розумових дій дитини в її внутрішньому плані); наочно-практична активність (різновид перцептивно-мнемічної активності, що виявляється в процесі сприймання практичних дій з предметами та наочних посібників, що вивчають); мотиваційна активність (це стимуляція різних видів пізнавальної активності, вироблення вмінь і навичок, розвиток позитивного ставлення до засвоєння матеріалу); творчо-пізнавальна активність (передбачає розвиток творчої діяльності) [5].

Таким чином, на підставі ґрунтовного аналізу наукової психолого-педагогічної літератури резюмуємо, що пізнавальна активність дитини старшого дошкільного віку – **складна властивість особистості дитини, що відображає її прагнення до пізнання, самостійності в мисленні та у**

виконанні певних задач; формується на основі пізнавальної потреби та у процесі пізнавальної діяльності.

1.2. Особливості формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку.

Теоретичний аналіз проблеми буде неповним, якщо не визначити особливості процесу формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Перш за все, зазначимо, що формування пізнавальної активності дитини неможливо без відчуття позитивних емоцій дитиною старшого дошкільного віку. Дитина цікавиться певним предметом, явищем, процесом за умови позитивного емоційного самопочуття та у разі якщо відчуває певний інтерес на фоні позитивного емоційного фону.

Крім того, важливим фактором розвитку пізнавальної активності є активна мислиннева діяльність дітей старшого дошкільного віку. Згідно з О. Запорожцем, мислення є вищим пізнавальним процесом, формою творчого відображення людиною навколишньої дійсності. Це специфічна розумова й практична діяльність, що передбачає залучення до неї низки репродуктивних і продуктивних дій і операцій [4].

Під впливом пізнавального інтересу дитина здатна до довготривалої та стійкої зосередженості уваги, проявляє самостійність у вирішенні розумового або практичного завдання, що є виявом пізнавальної активності.

Так, науковці М. Лісіна, В. Котирло, О. Запорожець, Ю. Приходько. одноставно наголошують, що пізнавальна активність дітей формується за умови підтримки її з боку дорослого, їхнього заохочення, взаємодії та створення сприятливого мікроклімату в освітньому процесі ЗДО [13].

Спілкування з дорослими є одним із аспектів формування пізнавальної активності. Розвиток пізнавальної активності у дитини є обумовленим позицією дорослого. Уважне ставлення дорослих до пізнавальної потреби дітей, організація відповідних проблемних ситуацій, сприяє становленню

впевненості дитини у своїх власних силах, а це зумовлює оптимальний розвиток її пізнавальної сфери, адже пізнавальна активність – це і потреба пізнання, й спонукувана нею пізнавальна діяльність.

Отже, у дошкільному дитинстві пізнавальний інтерес виникає й розвивається не сам собою, а лише за умови спілкування з близькими дорослими, які є прикладом для наслідування.

Процес формування у дітей пізнавального інтересу, а, на його основі пізнавальної активності, потребує знань педагога про індивідуальні прояви, нахили і можливості вихованців, творчого підходу до стимулювання їхньої діяльності [22]. Отже, однією із особливостей формування пізнавальної активності у старших дошкільників є індивідуальний підхід до дитини, урахування її можливостей.

Також однією із особливостей формування пізнавальної активності дошкільника є необхідність створення відповідного освітнього середовища в ЗДО, яке буде насичене наочністю, відповідним дидактичним матеріалом тощо.

Так, Л. Солодовник зазначає, що на формування пізнавальної активності дошкільнят впливає використання різноманітного дидактичного матеріалу. До такого автор відносить: різні іграшки, предмети, геометричні фігури, трафарети, природний матеріал, картинки із зображеними на них деревами, овочами, фруктами, тваринами, птахами та іншими добре відомими дітям об'єктами, що відображають навколишній світ, життя народу, його побут, культуру, працю [15].

До того ж, пізнавальна активність старшого дошкільника формується лише у різних видах діяльності: грі, конструюванні, моделюванні, експериментуванні тощо.

Відомо, що гра – провідний та найбільш доступний для дітей вид діяльності, спосіб переробки отриманих з навколишнього світу вражень, знань. У грі яскраво проявляються особливості мислення та уяви дитини, її емоційність, активність, розвивається потреба в спілкуванні.

Гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей; отримання нових знань, їх узагальнення і закріпленню; сприяє засвоєнню суспільно вироблених засобів і способів розумової діяльності; забезпечує розчленування складних явищ на прості та узагальнення одиничних; здійснює аналітичну і синтетичну діяльність; приносить велику користь тим, що вчать дітей застосовувати наявні знання в нових умовах, і, звичайно, формує пізнавальну активність дитини [10].

Провідною перевагою експериментування та моделювання в дитячому саду є те, що діти отримують реальні уявлення про різні сторони досліджуваного об'єкта, про його взаємини з іншими об'єктами і з середовищем існування; відбувається збагачення пам'яті дитини, активізуються її розумові процеси, так як постійно виникає необхідність здійснювати операції аналізу і синтезу, порівняння і класифікації; розвивається мова дитини, так як дошкільнику необхідно давати звіт про побачене, формулювати виявлені закономірності та висновки; відбувається накопичення фонду розумових прийомів і операцій, які розглядаються як розумові вміння тощо.

Отже, аналіз психолого-педагогічних джерел дозволяє виокремити такі особливості формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку:

- пізнавальна активність супроводжує весь період дошкільного дитинства дитини, адже дошкільник постійно цікавиться предметами, явищами, про які ще не має уявлень, тобто дитину цікавить усе, що її оточує;

- однією з умов формування пізнавальної активності є позитивним емоційний фон дошкільника, відчуття радості, позитивних емоцій від відкриттів тощо; пізнавальна активність виявляється у різних видах діяльності, зокрема грі, конструкторській діяльності, художньо-естетичній діяльності та інших видах продуктивної діяльності дітей;

- пізнавальна активність старшого дошкільника яскраво виявляється через запитання, розмірковування, порівняння, експериментування,

постановці та вирішенні найрізноманітніших дитячих проблем, спрямованих на більш глибоке пізнання дитиною оточуючих предметів та явищ;

– пізнавальна активність дитини формується лише у процесі взаємодії з дорослими, яка має будуватися на співпраці та на засадах діалогу.

1.3. Характеристика сутності та змісту STREAM-технології.

Сучасне суспільство вимагає від особистості здатності до креативного мислення, нестандартного підходу до розв'язання непередбачуваних ситуацій. Очевидно, що сучасні діти по-іншому сприймають світ, вже з дошкільного дитинства орієнтуються у медіа-засобах. На думку більшості дослідників, підтримати пізнавальну активність можливо сьогодні за допомогою нетрадиційних технологій навчання та виховання, до яких належить STREAM-технологія.

Стратегічним завданням освіти сучасних дітей, починаючи з дошкільного віку, має бути забезпечення розвитку базових (стартових) потенційних компетенцій і особистісних якостей, що сприяють формуванню творчих і технічних здібностей, продуктивного та критичного мислення; розвиток сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей, інтересів дітей, допитливості та пізнавальної мотивації; формування пізнавальних дій, сенсорної культури та культури пізнання, цінностей пізнання [23].

Актуальність та необхідність упровадження STREAM-технології у закладах дошкільної освіти обґрунтовано у роботах І. Стеценко, О. Грицишиної, К. Крутій.

На думку багатьох дослідників, STREAM-освіта сьогодні – важливий та перспективний напрямок інноваційної освіти у всьому світі, основною метою якого є підготовка молоді до більш ефективного застосування отриманих знань для вирішення професійних завдань і проблем [2].

Проблемам STREAM-освіти присвячені наукові роботи зарубіжних вчених: Хізера Гонсалеса, Джеффі Куензі, Девіда Ленгдона, Кейта Ніколаса та ін. [2].

Визначимо сутність поняття «STREAM-освіта» для кращого розуміння сутності відповідної технології.

STREAM-освіта (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) – інтегрований підхід до освіти, який передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма, інженерії, мистецтва, математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення. STEM = Science, Technology, Engineering, Mathematics – акронім слів – природничі науки, технологія, інжиніринг, математика. STEAM = Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics – акронім слів – природничі науки, технологія, інжиніринг, мистецтво, математика. STREAM = Science, Technology, Reading + Writing, Engineering, Arts and Mathematics – акронім слів – природничі науки, технологія, читання + письмо, інжиніринг, мистецтво, математика [6]. Як бачимо, STREAM-освіта передбачає інтеграцію змісту низки наук, що якнайбільше підходить до умов ЗДО, адже дитина-дошкільник сприймає світ цілісно, на чому зауважують К. Крутій, І. Литвиненко, С. Ладивір, Л. Мар'яненко.

У процесі впровадження STEM-освіти інтегроване навчання означає внесення порядку, усвідомлення єдності знань з метою підвищення ефективності як їх здобуття, так і використання. І, відповідно, однією з ефективних форм інтегрованого навчання є організація проектно зорієнтованого навчання, яке залучає учнів до процесу набуття знань, умінь і навичок за допомогою дослідницької діяльності. Дослідницька проектна діяльність втілюється у навчальні предмети у формі їх об'єднання і представлення єдиним цілим [6].

STEM-освіта – це категорія, що визначає педагогічний процес як технологію формування та розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей учнів.

STREAM-технологія (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) визначається в науковій літературі як

інтегрований підхід до освіти, що передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма, інженерії, мистецтва, математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення [2].

Пропонований інтегрований підхід до реалізації STREAM-освіти дошкільнят суттєво відрізняється від традиційного комплексно-тематичного підходу в розподілі змісту освіти. Так, досліджуваний об'єкт або явище діти розглядають не відокремлено, а в комплексі з іншими предметами, явищами, подіями. Це сприяє встановленню причинно-наслідкових взаємозв'язків між ними, інтеграції освітніх ліній, об'єднаних єдиною темою. Такий підхід відповідає й психічним особливостям дошкільнят, для яких характерне домінування процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу) (М. Поддьяков, О. Поддьяков).

Отже, до переваг STREAM-технології в освітньому процесі ЗДО вчені відносять:

– навчання за темами, а не за предметами: дитина бачить зв'язок між науками, навчання стає насправді системним; використання знань у повсякденному житті; розвиток критичного мислення та вміння вирішувати проблеми; надання впевненості у власних силах; комунікація та командна робота; креативні та інноваційні підходи до проектної та дизайн-діяльності; підготовка дитини до технологічних інновацій у житті [1].

До провідних форм та методів роботи в межах STREAM-технології відноситься: заняття, де можна використовувати проекти, експерименти, демонстрацію з подальшим обговоренням, групову роботу, ігри, художньо-творчу діяльність тощо.

Висновки до першого розділу.

Теоретичний аналіз проблеми формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного засобами STREAM-технології дозволяє зробити певні висновки.

Так, пізнавальна активність старших дошкільників у нашому дослідженні розуміється як **якість особистості, яка виявляється у її бажанні самостійно пізнавати явища, предмети та загалом світ, який знаходиться навколо неї, сприймати та засвоювати соціальний досвід старших поколінь.**

Нами було визначено такі особливості формування пізнавальної активності старших дошкільників: супроводжує весь період дошкільного дитинства дитини; притаманний позитивний емоційний фон дошкільника; виявляється у різних видах діяльності; виявляється через запитання, розмірковування, порівняння, експериментування; формується лише у процесі взаємодії з дорослими.

Своєю чергою, STEM-освіта – це категорія, що визначає педагогічний процес як технологію формування та розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей учнів.

STREAM-технологія (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) визначається в науковій літературі як інтегрований підхід до освіти, що передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма, інженерії, мистецтва, математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення.

Таку технологію оптимально використовувати для формування пізнавальної активності старших дошкільників, оскільки форми та методи роботи, які вона передбачає, є найбільш ефективними. До них відносимо різного типу заняття, де можна використовувати проекти, експерименти, демонстрацію з подальшим обговоренням, групову роботу, ігри, художньо-творчу діяльність тощо.

Практичній роботі щодо упровадження методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології буде присвячено наступний підрозділ.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ STREAM-ТЕХНОЛОГІЇ

2.1. Дослідження сучасного стану сформованості пізнавальної активності старших дошкільників.

Перш ніж, ми розробимо методику формування пізнавальної активності старших дошкільників, нам необхідно з'ясувати сучасний стан сформованості пізнавальної активності старших дошкільників.

Розглянувши проблему формування пізнавальної активності дошкільників, визначивши особливості формування пізнавальної активності дошкільників старшого віку маємо можливість перейти до дослідження сучасного стану сформованості пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в ЗДО.

Необхідним аспектом у формуванні пізнавальної активності є визначення критеріїв сформованості пізнавальної активності. Тобто, «критерій» – це об'єктивна ознака, на основі якого відбувається порівняльна оцінка або класифікація досліджуваних процесів.

Перш ніж, визначити власні критерії сформованості пізнавальної активності старших дошкільників, проаналізуємо наявні розвідки з цього питання.

Так, В. Суржанська пропонує такі критерії сформованості пізнавальної активності дошкільника: *інтерес, ініціатива, самостійність, оригінальність, пізнавальна орієнтація.*

На їх основі автор визначила та схарактеризувала чотири рівні: *репродуктивно-наслідувальний, репродуктивно-виконавчий, конструктивно-виконавчий, творчий* [18]

Своєю чергою, Г. Стадник подає такі рівні сформованості пізнавальної активності дошкільників: *високий* (діти виражають пізнавальні емоції, інтерес до нової інформації, увагу, ініціативність та розмірковують над різними ситуаціями), *середній* (у дошкільників відсутній стійкий

пізнавальний мотив, вони не виявляють інтересу до ситуацій, не виявляють пізнавальних емоцій, не сформовані уміння здійснювати ініціативні розумові дії у складних ситуаціях) та *низький* (діти пасивні в усіх видах діяльності, пізнавальна діяльність супроводжується негативними емоціями, почуттям нудьги, пригніченості, байдужим ставленням до результатів своєї діяльності, присутня відсутність пошукових дій) [17].

Крім того, вчені визначають такі показники сформованості пізнавальної активності дитини: увага, зосередженість, захопленість до вивчення матеріалу (К. Щербакова), особливий інтерес до оточуючих предметів (Д. Годовікова, М. Матюшкін); яскраво виражене бажання продовжувати заняття, прагнення до виконання різноманітних, особливо складних завдань (Д. Богоявленська, М. Матюшкін, А. Петровський, К. Щербакова); прояв самостійності в доборі способів дій, засобів, здійсненні контролю, досягненні результату (К. Щербакова); спілкування з дорослим, питання до нього, спрямовані на пізнавальні інтереси (Д. Годовікова, М. Матюшкін, К. Щербакова); постійне прагнення до предмета, емоційне ставлення до нього (Д. Годовікова).

На основі існуючих досліджень ми визначаємо такі критерії сформованості пізнавальної активності дитини старшого дошкільного віку:

– увага та інтерес до нового (предмета, явища); активність та ініціативність; емоційне ставлення до різних видів продуктивної діяльності, нового (предмета чи явища); самостійність.

На основі критеріїв ми визначили такі рівні сформованості пізнавальної активності старших дошкільників: *високий, середній, низький* (дивіться таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії та рівні пізнавальної активності старших дошкільників

Критерії	Увага	Інтерес	Активність та ініціативність	Емоційне ставлення	Самостійність
Рівні					
Високий	Уважна прислухаєтьс	Проявляє інтерес та	Проявляє ініціативу у	Яскраво виражає	Самостійно бачить

	я до вихователя, не відволікається у процесі різних видів діяльності, може бути зосередженим упродовж 15 хв.	допитливість до предметів або явищ.	спілкуванні з однолітками та дорослими, завжди активна; ініціює певні види діяльності, дослідження предмета або явища	пізнавальні емоції; емоції задоволення під час дослідження нового	проблему, планує діяльність, шляхи її вирішення.
Середній	Вихователь періодично повинен зосереджувати увагу дитини, дитина потребує повторення, вказівок. Іноколи дитина відволікається, натомість за підказки вихователя повертається до діяльності	Інтерес має нестійкий характер, в залежності від настрою, обставин тощо	Завдання виконує за умови додаткового стимулювання; робить спроби долати труднощі, але у випадку невдачі відступає; підкоряється ініціативі іншого	Може проявляти позитивні емоції, а може бути нейтральним	Слухає пояснення дорослого, іноколи потребує допомоги вихователя у процесі діяльності
Низький	Зосереджує увагу лише на вимогу вихователя, відволікається за умов наявності іншого подразника	Дитина пасивна, працює тільки за умов персонального звертання, виявляє інтерес за вимоги вихователя	Без підтримки не починає діяльність, для роботи потребує зразок	Емоційний фон загалом нейтральний	Не може самостійно впоратись із завданням, потребує допомоги дорослого

Отже, визначивши критерії та рівні сформованості пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку маємо можливість перейти до первинного обстеження старших дошкільників з метою виявлення вихідного рівня сформованості пізнавальної активності.

До первинного діагностування було залучено 30 дітей старшого дошкільного віку ЗДО №5 «Незабудка» XXXXX.

Діагностика вхідного рівня сформованості пізнавальної активності за критерієм «увага» ми досліджували за допомогою прихованого спостереження (протокол спостереження наведено у додатку А). Проведене спостереження засвідчило переважно низький рівень уваги у дітей старшого дошкільного віку, більшість дітей зосереджують увагу лише на вимогу вихователя, часто відволікаються на сторонні дії. Менше 50 % старших дошкільників показали середній рівень сформованості уваги, цим дітям вихователь періодично наголошував на сказаному, та повторював алгоритм дій, але вони поверталися до діяльності та доводили її до логічного завершення. Найменший показник високого рівня сформованості уваги – 13,3 %, дошкільнят уважно прислухалися до вихователя, не відволікалися у процесі різних видів продуктивної діяльності, із зацікавленістю виконували запропоновані види робіт.

Звичайно, увага старшого дошкільника ще є не стійкою, максимальний час, коли дитина може зосереджено працювати – не більше 20 хв. За умови дійсної зацікавленості процесом. Натомість, стає очевидним, що необхідно упроваджувати більш цікаві форми та методи роботи для дітей з метою формування пізнавальної активності останніх.

Наступний критерій – «інтерес» до певних видів діяльності, нових предметів тощо – ми досліджували паралельно з увагою за допомогою спостереження (додаток А). У процесі дослідження ми дійшли висновку, що загалом діти виявляють інтерес до нового, цікавляться запропонованими видами діяльності у процесі заняття, натомість швидко такий інтерес втрачають (на середньому рівні опинилось 40% дітей на високому – 26,6% відповідно). Вихователю протягом заняття доводить часто нагадувати дітям повернутися до того чи іншого виду діяльності, інколи – робити зауваження тощо. Але, нами було виявлено таку закономірність – якщо види діяльності не є розтягненими у часі, а мобільно змінюються (діти дивлять відео, проводять дослід, роблять аплікацію з нетрадиційного матеріалу тощо) інтерес є значно стійким.

Діагностика наступного критерію – «активність та ініціативність» – відбувалася за допомогою стандартизованої методики, запропонованою А. Щетиніною (додаток Б).

Найвищий відсоток дітей на низькому рівні (вони не починали діяльність без підтримки з боку вихователя). 30 % дошкільників мають середній показник активності та ініціативності (ці діти виконували завдання за умов додаткового стимулювання). На високому рівні невеликий відсоток (10 %) дітей (проявляли ініціативу у спілкуванні з однолітками, ініціювали певні види діяльності, самі цікавилися новими предметами, явищами тощо).

Для дослідження рівня сформованості пізнавальної активності дітей молодшого дошкільного віку за четвертим критерієм «позитивний емоційний фон» був використаний Колірний тест М. Люшера (Додаток В) в адаптованому варіанті для дітей дошкільного віку.

У процесі діагностики нами було отримано такі результати: на низькому рівні опинилось 33,4 % досліджуваних (емоційний фон загалом нейтральний, тобто діти не відчували позитивних емоцій від проведеної діяльності). На середньому рівні ми виявили 40 % дітей, які у більшій мірі були позитивно емоційно налаштовані, натомість у процесі бесіди не могли зазначити, що той чи інший вид діяльності їм сподобався. Вважаємо, що така ситуація може бути обумовлена втомою дітей, натомість були і такі, які сягнули високого рівня – 26,6 % та тест показав їх позитивний емоційний фон, радість у процесі виконання різних видів діяльності.

Останній критерій – «самостійність» – ми діагностували за допомогою методики О. Шорхової (додаток Г). Результати дослідження дозволяють констатувати, що більшість дітей опинились на низькому рівні – 60%. Такі діти часто потребували допомоги дорослого, зверталися до вихователя чи однолітків для уточнення завдання, або просто показати, що у нього виходить. Середній рівень засвідчили дошкільники, які інколи зверталися до вихователя у разі крайньої необхідності – 30%. На жаль, високий рівень показали лише 10% дітей, які могли самостійно впоратись із завданням.

Отримані нами узагальнені дані ми унаочнили у вигляді таблиці 2.2

Таблиця 2.2.

Данні констатувального зрізу за обраними критеріями (у%)

Критерії Рівні	увага	Інтерес	активність та ініціативність	позитивн ий емоцій ний фон	самостій- ність	Загальні дані
Високий	13,3	26,6	10	26,6	10	17,3
Середній	33,3	40	30	40	30	34,7
Низький	53,4	33,4	60	33,4	60	48

Проведений нами констатувальний зріз дає підстави стверджувати, що вхідний рівень пізнавальної активності старших дошкільників є не значним. У результаті проведеної роботи на констатувальному етапі було встановлено, що 48% всіх дітей мають низький рівень сформованості пізнавальної активності. Ці діти не виявляють ініціативності і самостійності у процесі виконання завдань, втрачають до них інтерес за умови труднощів і виявляли негативні емоції (прикрість, роздратування, плач), рідко задавали питання у процесі різних видів діяльності тощо.

Отже, необхідним є удосконалення освітнього процесу та упровадження методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології для підвищення рівня пізнавальної активності старших дошкільників.

2.2. Упровадження методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами STREAM-технології

Визначимо, що у своєму дослідженні ми розуміємо «методику» як сукупність способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи [14].

Під час роботи з дітьми старшого дошкільного віку ми дотримувались певного алгоритму: спочатку ми використовували певні форми та методи роботи для зацікавлення дітей, потім подавали основний блок, що вміщував

компоненти STREAM-технології, і, врешті решт, намагалися з'ясувати, наскільки дітям було цікаво працювати.

Практична робота зі старшими дошкільниками проводилась протягом 2018-2019 рр., більшість тем інтегрувались в межах теми Осінь.

Так на першому етапі – **мотиваційному** – ми намагалися зацікавити дітей природними явищами, що відбуваються восени, сформувати інтерес до рослин, птахів та тварин, яких ми можемо побачити у цю пору року. Така робота сприяла підвищенню рівня зацікавленості старших дошкільників, що, своєю чергою, змушувало їх ставити різного роду питання.

Нами було використано такі методи роботи: перегляд презентацій, мультфільмів, відео-фрагментів у межах різних занять з тем: «Як дозрівають овочі?», «Куди відлітають птахи?», «Що стає з різними тваринами взимку?», «Диво-плоди», «Як збирають різні овочі сучасною технікою?» тощо (приклади слайдів подано в додатку Д). Цікавими виявились мультфільми із серії «Лунтик та його друзі»: «Вишня», «Картопля», «Агруз», «Суниця», «Ягодопровід» з подальшим обговоренням (повний перелік мультфільмів, що демонструвались дітям подано в додатку Е).

Другий етап – **основний** – передбачав реалізацію різних продуктивних видів діяльності дітей з поєднанням різних освітніх ліній (технології, природничі науки, математика, мистецтво, інженерія). Одним з таких було вироблення поробки з природного матеріалу на тему «Осінь в гості до нас іде», яку діти традиційно виготовляють з батьками. Також цікавим для дітей стало виготовлення аплікації з листя з зображенням різних птахів (технології).

Крім того, старшим дошкільникам пропонувалось виготовити «Огород» із об'ємних та 3-D фруктів та овочів за допомогою паперу (мистецтво). Старші дошкільники із задоволенням виготовляли ті овочі та фрукти, які попередньо бачили на екрані та спостерігали процес їхнього росту.

Як було зазначено вище, STREAM-технологія вміщує в себе математичну галузь знань. Ми також намагалися враховувати це під час

роботи з дітьми та пропонували їм виготовити зонтики з різних геометричних фігур під час занять. Крім того, старші дошкільники закріплювали знання про геометричні фігури за допомогою живопису (картин В. Кандинського) (див. додаток Ж).

Невід'ємною складовою освітнього процесу є читання дітям оповідань та віршів. Ми використали такі художні твори як: оповідання «Дід Осінник» В. Сухомлинського, «Оповідання про птахів восени» В. Пархоменко, «Хіба від нічого так тікають?» О. Копиленко; вірші «Осінь» Б. Чалий, «Осінь пензлика взяла» М. Пономаренко, «Осінь» В. Сосюра, «Дощова осінь» А. Качан, «Шепіт, шелест, шерех листя» Т. Корольова. Робота з художніми творами супроводжувалась проблемними питаннями, стимулювала творчість дітей у подальших видах продуктивної діяльності.

Також під час роботи з дітьми використали такі види діяльності, як досліди та експерименти. Нами разом з дітьми було проведено досліди з тем: «Вода» (мета: навчити розрізняти стан води (холодна, тепла, гаряча, чиста, забруднена)); «Що розчиняється, а що ні» (мета: дізнатися про властивості тих речовин, які оточують дитину в повсякденному житті); «Рух повітря» (мета: закріплювати знання про те, що повітря є навколо нас; що повітря рухається); «Рослини очищують повітря» (мета: формувати уявлення про те, що рослини затримують на своїх листках пил).

На останньому – **рефлексивному** – етапі ми намагалися визначити які форми та методи роботи дітям сподобались більш за все, що нового вони дізналися, що можуть додатково розповісти на ту чи іншу тему. Нами частіше за все використовувався метод бесіди або бесіда після перегляду узагальнюючих презентацій.

2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи.

Упровадження обґрунтованої нами методики дає можливість перейти до аналізу даних отриманих у ході контрольного експерименту. Нами було

використано той же самий критеріально-діагностичний апарат, що і на етапі констатувального зрізу.

Так, вторинна діагностика засвідчила, що діти старшого дошкільного стали більш активними на заняттях, задавали питання пізнавального характеру, виявляли інтерес до проведення дослідів, крім того, вони стали більш активними самостійними.

Так, більшість дітей старшого дошкільного віку намагалися довести розпочату справу до логічного завершення, самостійно пропонували організувати різні види продуктивної діяльності та встановлювали правила.

Крім того, більшість старших дошкільників мали більш сприятливий емоційний фон, тобто з радістю виконували певні завдання, були дійсно зацікавленими.

Результати, отримані на контрольному етапі відображені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Данні контрольного зрізу за обраними критеріями (у%)

Критерії Рівні	увага	Інтерес	активність та ініціативність	позитивн ий емоцій ний фон	самостій- ність	Загальні дані
Високий	33,3	33,4	30	33,4	30	32
Середній	53,3	40	60	40	60	50,7
Низький	13,3	26,6	10	26,6	10	17,3

Як бачимо, після проведення дослідно-експериментальної роботи високий рівень зріс на 14,7%; середній на 16%, низький зменшився на 30,7%. Отже, проведена нами робота виявилася ефективною.

Висновки до другого розділу

Таким чином, на етапі практичної діяльності нами було проведено констатувальний та формуючий експерименти. Так, під час констатувального зрізу ми визначили такі критерії сформованості пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку: увага, інтерес, позитивне емоційне

ставлення до різних видів продуктивної діяльності, активність та ініціативність, самостійність.

Первинна діагностика засвідчила переважно низький рівень сформованості пізнавальної активності старших дошкільників, саме тому нами було впроваджено авторську методику, що складалася з етапів: мотиваційного, основного та рефлексивного.

Метою мотиваційного етапу було підвищити рівень інтересу дітей до різних видів діяльності, зацікавити їх.

На основному етапі ми намагалися реалізувати інтегровану тему «Осінь» за допомогою різних форм та методів, зокрема: читання оповідань, дослідити та експерименти, художньо-естетична діяльність тощо.

Метою рефлексивного стало підбиття підсумків, визначення подальших напрямів роботи.

Після проведення дослідно-експериментальної роботи високий рівень зріс на 14,7%; середній на 16%, низький зменшився на 30,7%. Отже, проведена нами робота виявилася ефективною.

ВИСНОВКИ

Теоретико-практичне дослідження проблеми формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами STREAM-технології дозволяє нам зробити певні узагальнюючі висновки.

Проблема формування пізнавальної активності дитини не є новою у науковій літературі, натомість сучасні діти цілком вирізняються від попередніх поколінь, потребують інноваційних форм та методів роботи з ним з метою зацікавлення, мотивації тощо. Саме тому актуальним є розгляд такої проблеми з ракурсу застосування STREAM-технології як такої, що інтегрує знання з багатьох галузей наук.

У нашій роботі ми дотримуємось думки, що пізнавальна активність дошкільника – це складна властивість особистості дитини, що відображає її

прагнення до пізнання, самостійності в мисленні та у виконанні певних задач; формується на основі пізнавальної потреби та у процесі пізнавальної діяльності.

Крім того, на етапі старшого дошкільного віку формування такої активності має певні особливості, зокрема:

- пізнавальна активність супроводжує весь період дошкільного дитинства дитини, адже дошкільник постійно цікавиться предметами, явищами, про які ще не має уявлень, тобто дитину цікавить усе, що її оточує;

- однією з умов формування пізнавальної активності є позитивним емоційний фон дошкільника, відчуття радості, позитивних емоцій від відкриттів тощо;

- пізнавальна активність виявляється у різних видах діяльності, зокрема грі, конструкторській діяльності, художньо-естетичній діяльності та інших видах продуктивної діяльності дітей; а також через запитання, розмірковування, порівняння, експериментування, постановці та вирішенні найрізноманітніших дитячих проблем, спрямованих на більш глибоке пізнання дитиною оточуючих предметів та явищ;

- пізнавальна активність дитини формується лише у процесі взаємодії з дорослими, яка має будуватися на співпраці та на засадах діалогу.

Своєю чергою, STREAM-технологія (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) визначається в науковій літературі як інтегрований підхід до освіти, що передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма, інженерії, мистецтва, математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення.

До форм та методів у межах такої технології відносимо різного типу заняття, де можна використовувати проекти, експерименти, демонстрацію з подальшим обговоренням, групову роботу, ігри, художньо-творчу діяльність тощо.

На етапі практичної діяльності нами було проведено констатувальний та формуючий експерименти. Так, під час констатувального зрізу ми визначили такі критерії сформованості пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку, спираючись на дослідження сучасних учених: увага, інтерес, позитивне емоційне ставлення до різних видів продуктивної діяльності, активність та ініціативність, самостійність.

Первинна діагностика, що проходила на базі ЗДО №5 «Незабудка» м. Старобільськ засвідчила переважно низький рівень сформованості пізнавальної активності старших дошкільників – 48%, саме тому нами було упроваджено авторську методику, що віддзеркалювала тему «Осінь» та складалася з етапів: мотиваційного (показ презентацій, відео, мультфільмів), основного (реалізація різних продуктивних видів діяльності дітей) та рефлексивного (визначення ступеня зацікавленості дітей інтегрованою темою).

Перспективами подальшого дослідження вважаємо удосконалення методики та визначення ступеня її ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василяшко І. П., Горбенко С. Л., Лозова О. В., Патрикеева О. О. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017-2018 навчальний рік // Методист. - №8. – 2017. – С. 38-43.
2. Весела Н. О. STEM-освіта як перспективна форма інноваційної освіти в Україні // Мат-ли І Всеукр. Науково-практичної інтернет конф. з міжн. уч. «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи». – Тернопіль, 2017. –с. 25.
3. Жейнова С. Проблема розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку / С. Жейнова, В. Курносова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2016. – С. 100 – 106.
4. Запорожец А. В. Развитие логического мышления у детей дошкольного возраста / А. В. Запорожец // Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста / [под ред. А. Н. Леонтьева, А. В. Запорожца]. – М. – Л. : изд-во АПН, 1948. – 132 с.
5. Крутій К. Л. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима-білосніжка / К. Л. Крутій, І. Б. Стеценко. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2017. – 124 с.
6. Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення / К. Крутій, Т. Грицишина. // Дошкільне виховання. – 2016. – №1. – С. 3–7.
7. Ладивір С. О. Розвивальні можливості дослідницького методу навчання дошкільників / С. О. Ладивір // Актуальні проблеми психології. Психологія розвитку дошкільника. Збірник наукових статей. – Т. IV. – Вип. IV. – К., 2007. – С. 96–97.

8. Ладивір С. О. Розвиток пізнавальної активності дітей у процесі їхнього спілкування з батьками / С. О. Ладивір, Г. А. Стадник // Психологія, 1990. – Вип. 34. – С. 53 – 59.
9. Лозова В. І. Пізнавальна активність дітей : (спецкурс із дидактики) : навч. посібник для пед. ін-тів / В. І. Лозова. – Х. : Основа, 1990. – 89 с.
10. Лохвицька Л. Формування пізнавальних інтересів у навчально-ігровому середовищі //Дошкільне виховання. – 1999. - №10. – С. 8-10
11. Марусинець М. М. Розвиток пізнавальної активності / М. М. Марусинець // Дошкільне виховання. – 2005. – №11. – С. 11–12.
12. Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29 – 33.
13. Мухацька Б. Стимулювання пізнавальної активності дітей у дитячому садку: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня. докт. пед. наук: спец. 13.00.08 / Б. Мухацька. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2001. – 41 с.
14. Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — Стор. 692.
15. Солодовник Л. Особливості формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку в процесі дидактичних ігор природничого змісту / Л. Солодовник // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс] Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 15. – К., 2015. – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua/>
16. Сорокина А. И. Дидактические игры в детском саду. – М.: Просвещение, 1982. – 96с
17. Стадник Г. А. Развитие познавательной активности дошкольников в семье: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. / Стадник Галина Анатоліївна – К., 1992. – 124 с.

18. Суржанська В. А. Критерії, показники та рівні пізнавальної активності дітей дошкільного віку. [Електронний ресурс] http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_45/37.pdf

19. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Суржанська Вікторія Анатоліївна. Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України. К., 2004. – 19 с.

20. Ткачук Т. Радість пізнання / Т. Ткачук // Дошкільне виховання. – 2002. – № 9. – С. 10 – 11.

21. Ткачук Т. А. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку у спілкуванні з вихователем: дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Таїсія Анатоліївна Ткачук // Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 20 с.

22. Шумей Л. Т. Маленькі дослідники. Організація пошуково-дослідницької діяльності дітей / Л. Т Шумей, Т. В. Сергєєва, // Палітра педагога, 2008. – № 5. – С. 15-18.

23. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9–10 листопада 2017 року, м. Київ. – К.: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017 – 160 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Протокол спостереження за увагою та проявами інтересу старших дошкільників у процесі різних видів діяльності

Мета: спостереження за увагою та проявами інтересу старших дошкільників у процесі різних видів діяльності.

№	ПІБ	Стійкість уваги	Розподіл уваги	Неуважність	Допитливість	Пізнавальний інтерес
.		+	+	-	+	-

Стійкість уваги - тривале утримування уваги на об'єкті або виді діяльності.

Розподіл уваги - здатність людини уважно виконувати одночасно кілька видів діяльності.

Неуважність - невміння зосередитися на предметі чи виді діяльності, нездатність проникнути у суть речей чи внутрішній світ іншої людини.

Допитливість характеризується прагненням дитини не тільки ззовні сприймати об'єкт, а й зрозуміти його внутрішній стан, структуру тощо.

Пізнавальний інтерес характеризується вибірковістю, здатністю охоплювати причинно-наслідкові зв'язки, закономірності, відносини того, що пізнається.

Загальна оцінка. Проведене спостереження засвідчило переважно низький рівень уваги у дітей старшого дошкільного віку, вони зосереджували увагу лише на вимогу вихователя, відволікалися на сторонні дії. Менше 50% старших дошкільників показали середній рівень сформованості уваги, цим дітям вихователь періодично наголошував на сказаному, та повторював алгоритм дій, але натомість вони поверталися до діяльності. Найменший показник високого рівня сформованості уваги – 13,3 %, дошкільнята уважно прислухалися до вихователя, не відволікалися у процесі різних видів діяльності.

Карта проявлений активности**(А.М.Щетинина, Н.А.Абрамова)**

Данная карта заполняется на основе многократных специальных наблюдений за особенностями поведения ребенка в различных ситуациях.

При заполнении карты ставите в соответствующей клетке количество баллов: если ребенок указанную форму поведения не проявляет никогда, то он получает 0 баллов; редко - 1 балл; часто - 2 балла и всегда - 3 балла.

Показатели активности	Частота проявления			
	Никогда	Редко	часто	всегда
Проявляет большую подвижность				
Активно вступает во взаимодействие со взрослым				
Предлагает свою помощь				
Включается во взаимодействие со сверстниками				
Принимает активное участие в играх				
Пребывает в хорошем настроении				
Проявляет живой интерес ко всему новому				
Охотно включается в деятельность, если она ему интересна				
Не пытается уединиться				
Проявляет агрессивность				
Ведет себя шумно				

Легко заинтересовывается				
Не любит занимать второстепенные роли				
Экспрессивен				
Проявляет упрямство				
Говорит быстро, громко				

Обработка и интерпретация данных.

Подсчитав количество баллов, можно определить уровень активности ребенка: 0-16 - низкий; 17-32 - средний; 35-48 - высокий.

Карта проявлений инициативности

(А.М.Щетинина)

Заполняется после целенаправленно проведенных многократных наблюдений за ребенком. Если ребенок часто обнаруживает указанную форму поведения, то в соответствующую графу ставится 4 балла; иногда - 2 балла; никогда - 0 баллов.

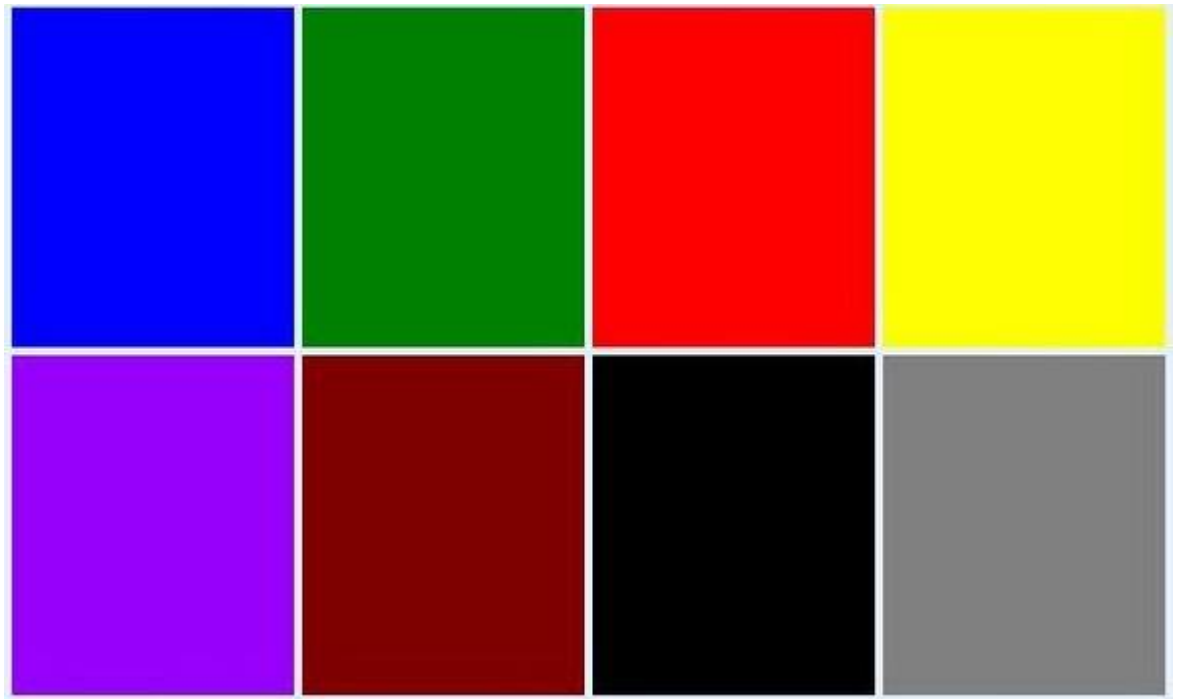
Показатели активности	Частота проявления			
	Никогда	редко	часто	всегда
Берет на себя главные роли в играх				
Выступает инициатором какой-либо деятельности				
Перехватывает у сверстников инициативу в выполнении задания				
Принимает участие во всех делах				
Любит высказывать свою точку зрения Стремится к				

лідерству				
Любит находиться в центре внимания				
Стремится быть первым во всем				
Не боится взяться за незнакомое ему дело				
Испытывает радость от внимания к нему со стороны взрослого и сверстников				
Не соглашается с мнением других, настаивает на своем				

Обработка и интерпретация результатов.

Сложив сумму полученных ребенком баллов, можно считать развитие у него инициативности достаточно высоким, если получилось в сумме от 23 до 44 баллов; средним - от 11 до 22 баллов; низким - от 0 до 10 баллов.

Колірний тест (за М. Люшера)

Мета: виявити актуальний емоційний стан дитини.

Обладнання: вісім кольорових карток:

- 1 — синя;
- 2 — зелена;
- 3 — червона;
- 4 — жовта;
- 5 — фіолетова;
- 6 — коричнева;
- 7 — чорна;
- 0 — сіра.

Інструкція. «Подивись уважно на картки, розкладені перед тобою, обери ту, що тобі найбільше подобається. Цю картку ми відкладемо. Потім поглянь на ті картки, що залишилися, обери наступну найприємнішу за кольором. Повторюй цю процедуру, доки не залишиться одна, остання картка».

У міру відбирання карток у протоколі фіксується номер кожної з них.

Порядок вибору дитини	1	2	3	4	5	6	7	8
Колір								

Обробка та інтерпретація результатів

Необхідно брати до уваги значення певного кольору, які описав М. Люшер.

**Методика діагностики самостійності старших дошкільників
(О. О. Шорохової)**

Дослідження самостійності дошкільників старшої групи за методикою О. О. Шорохової проводилося у два етапи. *На першому етапі* - на матеріалі переказу (методика «Переказ казки») і оповідання (методика «Доріжки до будиночка»). Система якісного та кількісного оцінювання включає трибальну шкалу. 3 бали (високий рівень) - прояв інтересу і готовності індивідуально виконати завдання. 2 бали (середній рівень) - прояв ініціативності і незначного прагнення індивідуально виконати завдання. 1 бал (низький рівень) - порівняно невелика ініціативність, цілеспрямованість виявляється рідко, відмова від виконання завдання. Система якісного та кількісного оцінювання включає трибальну шкалу. 3 бали (високий рівень) - переказує без допомоги дорослого, в складанні розповіді по картинках індивідуально визначає етапи рішення. 2 бали (середній рівень) - розповідає з питань дорослого, не завжди може індивідуально завершити висловлювання. 1 бал (низький рівень) - називає окремі слова. Дослідження самостійності старших дошкільників на *другому етапі* проводилося по вербальному тесту Торренса «Удосконалення іграшки».

Методика виконання. Дитині пропонується пластмасовий, безформний заєць. Випробуваний повинен відповісти на запитання, що потрібно змінити в цій іграшці для того, щоб вона стала краще, цікавіше. Пропонується наступна інструкція: «Уяви, що ти чарівник. Ти можеш робити все, що завгодно. І ось тобі приносять таку іграшку і просять переробити її, щоб з нею стало цікавіше грати, щоб вона стала краще. Що б ти зробив? »У разі нерозуміння або утруднення, інструкція доповнюється, уточнюється таким чином: «Ніхто не хоче грати з цим зайчиком. Як же його змінити? Що конкретно потрібно зробити, щоб всім захотілося з ним пограти?». Система якісного та кількісного оцінювання креативності включає трибальну шкалу. 1 бал (репродуктивний рівень) - зміна зовнішнього вигляду предмета, форми,

розміру, кількості, кольору матерії; додавання, віднімання, переконструювання окремих елементів. 2 бали (комбінаторний рівень) - пропозиція нерухомої зміни, а також зміна позиції окремих елементів предметів, функціональні зміни без ідеї вдосконалення. 3 бали (оригінальний рівень) - приведення предмета в рух. Пасивна динаміка (імітація руху предмета); механічна активність предмета (під зовнішнім впливом); автоматична активність предмета.

Приклади слайдів презентацій

Презентація на тему «ЯК ДОЗРІВАЮТЬ ОВОЧІ?»

Перелітні птахи

Презентація на тему «КУДИ ВІДЛІТАЮТЬ ПТАХИ?»

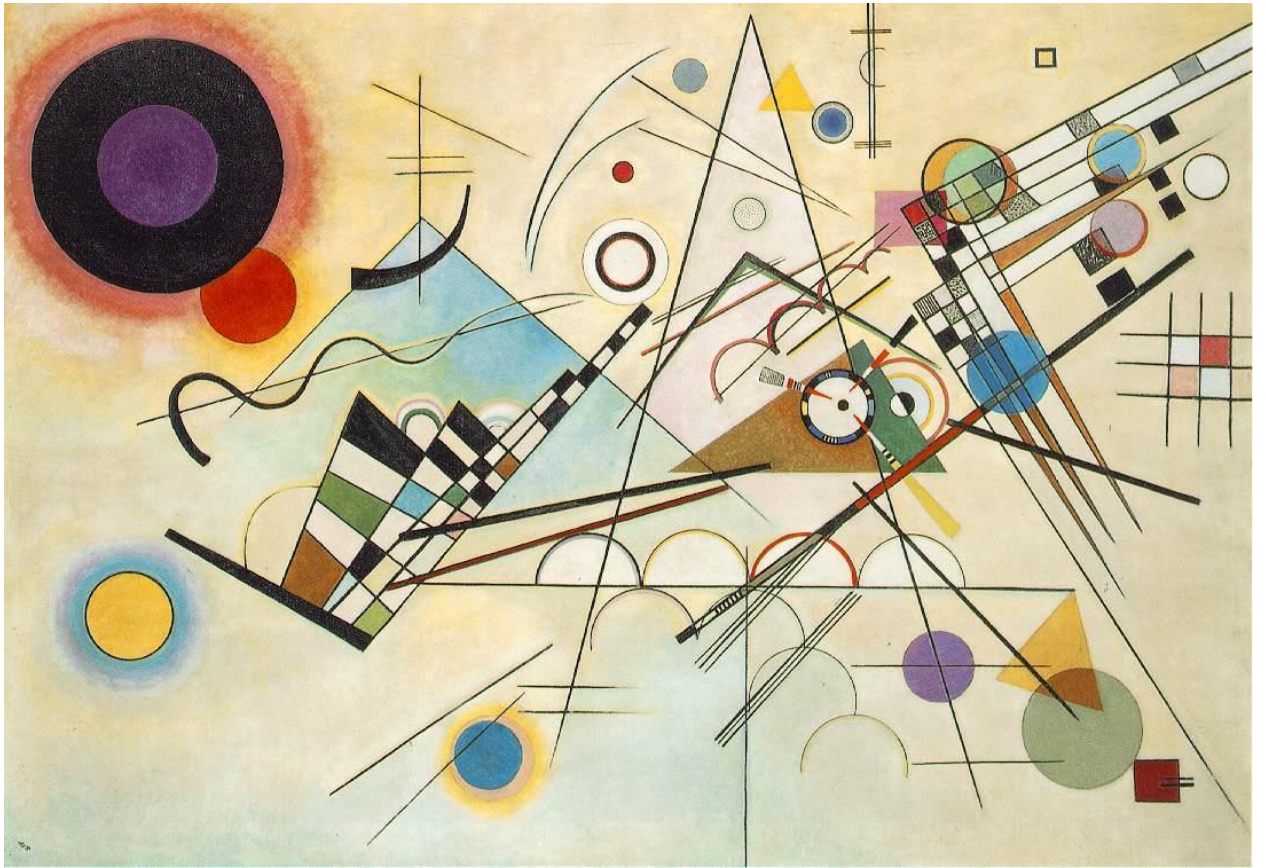

Презентація «ДИВО-ПЛОДИ»

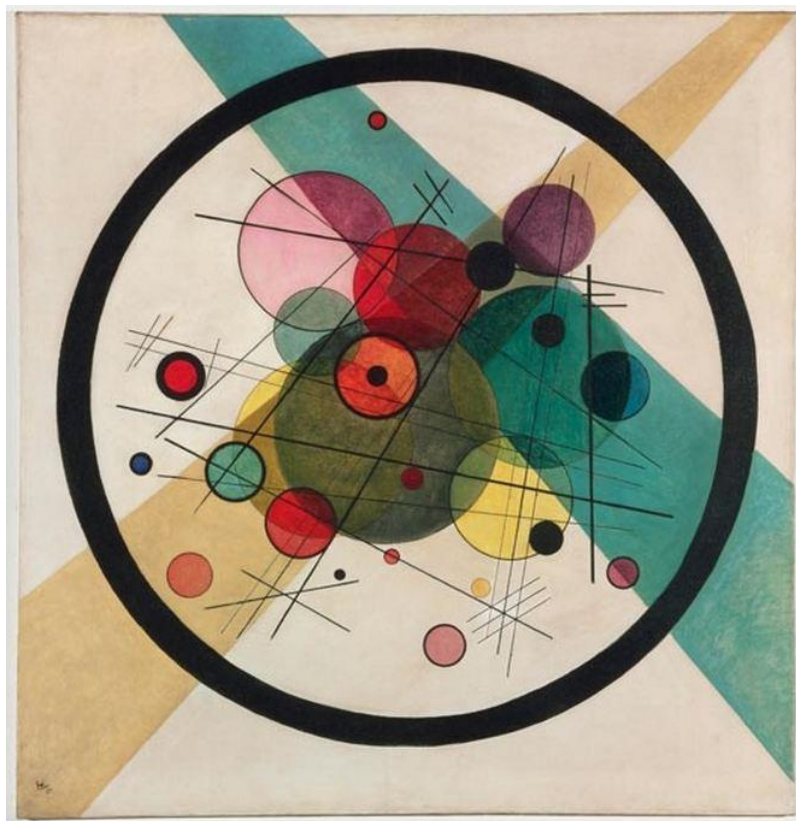
Перелік мультфільмів

1. «Лунтик та його друзі»:
 - ❖ «Вишня»,
 - ❖ «Картопля»,
 - ❖ «Агруз»,
 - ❖ «Суниця»,
 - ❖ «Ягодопровід».
2. «Мудрі казки. Осінні турботи».
3. «Цариця осіннього лісу».
4. «Маша та Ведмідь»:
 - ❖ «Свято врожаю»,
 - ❖ «До весни не будити».

Картини Кандинського

Композиція VII. Кандинський Василь Васильович

Circles in a Circle. Кандинський Василь Васильович